

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

պատմական դրամա հինգ արարածով

ԼԵՒՈՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆՑԻ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆԵ

ՏԻԳՐԱՆ.	Թաղաւոր հայոց:
ՋԱՐՈՒՀԻ	Թաղուհի հայոց:
ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ.	Տիգրանի քոյրը:
ԵՐՈՒԱՆԴ.	Զօրավար, Տիգրանի մերձաւորը:
ԳՈՀԱՐԻԿ	Տիգրանուհու նաժիշտը:
ԱԺԴԱՀԱԿ	Թաղաւոր մարաց:
ԱՆՈՅՇ	Թաղուհի մարաց:
ՎԱՐՊԱԳԷՍ.	Խորհրդական Աժդահակի: Վեց այլ խորհրդականներ:
ԿՈՒՐՈՒՇ	Թաղաւոր պարսից:
ՊԱՀԱԿՆԵՐ:	
ՄԱՐԴՊԵՏ:	
Մերձաւորներ, Քրմայետ, Գանձապահ, Սուրհանդակ, Զինւորներ:	

Գործողութիւնը կատարուած է Արմաւիրում և Ն՛րստանում:

ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԱՐԻԱԾ

Տիգրանի պալատը

Բեմի հոսից լսում են ձայներ՝ «կեցցէ Տիգրան թագաւոր» որ կրկնում են մի քանի անգամ: Մտնում է Տիգրանը պատերազմական զգեստով՝ չաղթութիւնից վերադարձած: Դանլիւնում սպասող պալատականները նույնպէս կեցցէներով են ընդունում թագաւորին:

ԵՐԵՒՈՅԹ I

ՏԻԳՐԱՆ, ԲԻՄԱՊԵՏ, ԳԱՆՁԱՊԱՀ, ՄԵՐՁԱԽՈՐՆԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ

Ողջոյն բոլորիդ:

Շնորհակալ եմ, կարող ատուածներ,

Ձեր օգնութեամբ միայն չաղթեցի

Եւ իմ թըշնամուն: Ձեզ եմ պարտական

Իմ ժողովրդի անհուն ցընծութիւն

Եւ զոհութիւնը, որոնց ձայներից,

Ինչպէս մըրրկից, հըպարտ եւ ուրախ

Ահա ծածանւում են չաղթանակի

Դրօշակները պալատիս առջև

Բազմութեան զըլխին: Ձեզ եմ պարտական

Եւ իմ սիրելի մերձաւորներին

Համակըրական այս խրոխտ ղեկըցէն:

Որից ոչ սակաւ հըրճւում է իմ սիրտն:

Մեծդ քրմապետ, սուրբ մեհնաններում

Հայր Արամազդին թող մատուցանեն

Գերընտիր զոհեր և օրհներգութեամբ
Շընորհակալութեան մեր յայտնութիւնը
Երկինք հասցընեն, մինչև երկնային
Հօր բնակարանը: Բարի աստուածը
Մեզ չի մոռանալ և ապագայում:

ՔՐՄԱՊԵՏ

Լքում եմ, արքայ:

ՏԻԳՐԱՆ

Իսկ դու պատական
Իմ զանձապահը, թըշնամուց առատ
Իդր աւարի արծաթ ու ոսկուց
Բաժին կը հանես ամբոխի համար,
Անձրևի նըման կըշաղսաս նորան
Աղքատ չըքաւոր խուժանի աւաջ:
Իսկ նոքա օրոնց սիրելիները
Սուրբ հայրենիքին զոհաբերելով
Արինաթաթախ ընկան դաշտերում,
Մըխիթարեցին արդէն արքայի
Կարեկցական ջերմ արտասուքներով
Եւ առատաձեռն խոստումներով,
Որոնց կատարելն յանձնում եմ դարձեալ
Ես քեզ, մըտերիմ իմ զանձապահս:

ԴԱՆՁԱՊԱՀ

Պատրաստ եմ տէր:

ՊԱՆԱՏԱԿԱՆ (ցոյց տալով դէպի փողոց)

Մեծափնու արքայ...

ՏԻԳՐԱՆ

Այս Բնչ սուրհանդակ է այսպէս արագ
Կարծես բազէի թւերից կըպած
Դէպի արքունիք ձիով սըլանում:
(մտնում է համբաւաբերը):

ՀԱՄԱՐԱԽԱՐԵՐ

Տէր, Մարաստանից մի շքեղագործ
 Եւ հեծելազոր փոքրիկ զօրագունդ
 Գալով մօտենում է այս պալատին
 Մի ալեորի առաջնորդութեամբ:

ՏԻԳՐԱՆ

Ո՛հ. այդ ի՞նչ սառսուռ անցաւ ձեր միջից:
 Կարծես բոլորդ շանթահար եղաք
 Այս անակընկալ սորա համբաւից.
 Անվայել է քեզ այդպէս գունատուել.
 Թէպէտ ամենքըս մենք արդէն
 Յոգնած և ուժասպառ ենք,
 Բայց կարողութիւն մենք դեռ կունենանք
 Երկու Աժդահակ սրբի անցնելու:
 Գնացէ՛ք նոցա դիմաւորելու,
 Ինչպէս ընդունել հարկ է դաշնակցի,
 Պատգամաւորին—պատուով, յարգանքով:

(Գճում են).

ԵՐԵՒՈՅԹ II

ՏԻԳՐԱՆ (մենակ)

Ի՞նչ խորհուրդ ունի անըսպասելի
 Այս բանը—արդեօք պիտի խանգարէ
 Եւ թունաւորէ մեր ցընծութիւնը,
 Թէ բարեգուշակ մի լուր է բերել
 Կըրկնապատկելու մեր խընդութիւնը:
 Աժդահակը իմ դաշնակիցըն է,
 Թէպէտ մազից է միայն կախած
 Մեր հին և խախուռ դաշնակցութիւնը:
 Բայց ահա նոքա:

ԵՐԵՒՈՅԹ III

ՏԻԳՐԱՆ, ՄԵՐՁԱՒՈՐՆԵՐ Լ ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ, ԱԺԳԱՀԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑԸ

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑԸ

Արքայ Տիգրանին

Իւր հաւատարիմ դաշնակցից ողջնին:

(Տիգրանը գլխով շնորհակալութիւն է ցոյց տուած)

Մըշտըն ջենաւոր երջանկութիւն է

Յանկանում Մարաց արքան դաշնակցին:

ՏԻԳՐԱՆ

Եւ մեր կողմանէ հանդիստ երկար կեանք

Ողջոյն կը մաղթէք դուք մեր թագակցին:

Բայց երկբայութիւնն ու կասկածանքը

Խիստ նեղում են ինձ և ես անհամբեր

Ըսպասում եմ: Շուտ յայտնեցէք դուք ինձ

Ի՞նչ խորհուրդ ունի այս յանկարծական

Ձեր զալուստը:

Ձը լինի՞րարձեալ զազանարարոյ

Դըրացիներըդ, ամենազաւթան

Աւերիչ ժանդարտը Մարաստանի,

Նոր արշաւանքով ասպատակել են

Ձեր երկիրը: Եւ դուք իմ օգնութեան

Ըզգալով կարիք...

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Ըսկիւթացիներն

Եւ պատերազմը, մեծափնռ արքայ,

Այդ երկուսըն էլ չիշեցնում են

Մեզ արեան գետեր, և դոցա անունն

Անպառաշտ է տալ այսօր մանաւանդ:

Ո՛հ, մե՛ծդ Տիգրան,

Պատերազմի բօթ չեմ բերել ինձ հետ,

Այլ մի շատ խոնարհ, նւաստ աղերսանք

Ես պիտ առարկեմ իմ թագաւորից,
Ընդունիր, արքայ, իմ տիրոջ նամակը,
Այստեղ է նորա սրտի փափագը:

(Տիգրանը կարդում է նամակը)

Ո՛վ դուք, երկնային հըզօր ասուածներ,
Համաձայնութեան կայծեր վառեցէք
Մեր դաշնակցի վեհ վըսեմ հոգու մէջ.
Թող չ'ազդոտանայ, չը մարի երբէք
Խընկելի հուրը բարեկամութեան,
Ինչպէս անընդհատ մընում է անշէջ
Բոցավառ հուրը ձեր զոհարանի
Թող պողպատ դառնան մեր ամուր կապերն
Եւ անընկճելի, ինչպէս երկինքը,
Եւ փայլուն ու ջերմ ինչպէս արեգը:

(Աւանձին) Նա կը համաձայնէ:

ՏԻԳՐԱՆ

Բարեկամութեան

Անոյշ մի հոտ է բուրում նամակից.
Սիրելիներս, Աժդահակ արքան
Կամենալով մեր դաշին հաստատել
Եւ հիացած քրոջ իմ Տիգրանուհու
Վայելուչ դէմքով և բարի հոգով
Թախանձանքներով խընդրում է ինձնից
Չը մերժել նորան. այլ տալ կընութեան
Բոլորից սիրած պարկեշտ իմ քրոջ,
Մեծ օրիորդին: Ես իմ կողմանէ
Յօժար եմ ուրախ, մընաց նորա կամքը,
Համաձայնութիւնը: Մեր այս յարգելի
Մերունուն այստեղ դուք մեծարեցէք,
Իսկ ես — ես կ'երթամ Տիգրանուհու մօտ:

(Գնում է):

Տեսարան Բ.

Մի ալիս ես եմ տկ

ԵՐԵՒՈՅԹ IV

ՏԻԳՐԱՆ (մեծակ)

Նա հասունացած է վաղուց արդէն
Արդէն ժամանակ է ճաշակելու
Քաղցրը պտուղներն ամուսնութեան
Յարմար առիթըն ինքն իրան եկաւ.
Նորան զնահատել անհրաժեշտ է,
Երկպառոյիկ օգուտս նս կը զօրանամ.
Ունէի աջ թև, ձախըս էր պակաս.
Յիմայ զոյգ թևով կը թևաւորւեմ.
Թէ երկինքըն էլ ինձ ջատագովէ,
Այնժամ Հելլանդա, մօտ է քո վախճան,
Ողբալի օրհասս Ահա և քոյրըս
Օ', գեղեցկութեան երկնային տիպար:

ԵՐԵՒՈՅԹ V

ՏԻԳՐԱՆ, ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Եղբայրս, ինչո՞ւ այդպէս շտապով
Դու ինձ կանչեցիր:

ՏԻԳՐԱՆ

Միթէ աղանիս

Դեռ հասած չէ քեզ ցանկալի լուրը.
Այժմ երևի նա ողջ քաղաքում
Բերանից բերան անցնում է արդէն:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Նոր համբաւ, եղբայր:

ՏԻԳՐԱՆ

Կամ ուրախսլի
Կամ թէ վշտալի քեզ համար համբաւ.
Սակայն ինձ համար—ինձ համար անշափ
Փափագելի է:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ի՞նչ օտարոտի բան է այդ, եղբայր,
Որ նա քեզ համար կարող է լինել
Անշափ ցանկալի, սակայն ինձ համար
Վշտաբեր միայն:

ՏԻԳՐԱՆ

Սիրելի քոյրիկ,
Մարաց արքայի այն զօրագունդը
Մի ալեւորի առաջնորդութեամբ
Որ ներկայացել է այսօր այստեղ,
Քո համաձայնութեան են միայն կարօտ,
Որ քեզ իրանց մեծ թագուհի կոչեն...
Այդ արշալոյսը, որից քո դէմքը
Շառագունելով դարձաւ ծիրանի,
Գուշակում է ինձ մի պայծառ արեւ
Ապագայ կեանքիդ: Ինձ ասան, քոյրիկ,
Ձէի՞ր ցանկանալ դալիք օրերըդ
Անցընել այնպէս, ինչպէս թագուհին
Քո եղբոր հետ: Ո՛հ. ինչո՞ւ այդպէս խիստ
Դու շրփոթւեցիր, սիրելի քոյրիկ:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Խոստովանում եմ: Այս երկնքի տակ,
Սիրելի եղբայր, մի՞թէ մի հատ կոյս
Պատահել է քեզ, ձեր զոյգի նրման

Երջանիկ կեանքին որ նախանձայոյզ
Զը լինէր երբէք, ամուսնութիւնը
Իւր նւիրական իղձը չ'համարէր:

ՏԻԳՐԱՆ

Շնորհակալ եմ, սիրելի քոյրիկ —
Այդ խելօք անկեղծ խօսքերի համար:
Պատուի հիւրը քո հաւանութեան էր միայն մնում
Իսկ այնուհետեւ երբոր դու արդէն
Համաձայնեցիր...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Օ'հ. ես հեռանամ
Իմ հայրենիքից: Ո՛չ, Տիգրան, երբէ՛ք:

ՏԻԳՐԱՆ

Այդ ԲՆՆ եմ լրտում:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Սիրելի եղբայր,
Ես երջանիկ եւ զոհ եմ արդէն
Այստեղ, հարազատ այս երկրնքի տակ,
Այստեղ հայրական տանիքի ներքոյ
Ազգականներիս ուրախ շըրջանում:
Այստեղ կամենում եմ միայն ապրել,
Այստեղ միմիայն կուզէի մեռնել:

ՏԻԳՐԱՆ

Տիգրանուհի —

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Օ'հ. այստեղ միմիայն
Կարող եմ տեսնել մըխիթարական
Ու պայծառ դէմքեր: միմիայն այստեղ
Կարող եմ խընդալ, այստեղ միմիայն
Լինել երջանիկ:

ՏԻԳՐԱՆ

Բայց մերժե՛լ նորան —

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Եթէ քո քրոջ բազմաւորութիւնը
Քանկ է քեզ համար, թէ դա է միայն
Ըստիպում քեզ ինձ այդպէս յորդորել,
Օ, աղաչում եմ, մի՛ շարունակիլ,
Թող դու այդ մըտքերը...

ՏԻԳՐԱՆ

Է՛հ դու իմ հոգեակս,
Դու անփորձ ես դեռ, կարծում ես այլ ուր
Զը կայ խընդութիւն: Եթէ տեսնէիր դու Եկրատանը
Ս', նա դըրախտ է, զարնան միջոցին
Կատարեալ օրրան է վայելչութեան:
Ողջ արեւելի թագակիրները
Միշտ աչքը տընկած այն եօթըներանգ
Եւ բըլուրադիր քաղաքի վերայ...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ես ի՛նչ եմ անում այնպիսի դըրախտ...

ՏԻԳՐԱՆ

Այնտեղ կը լինես դու մեծ թագունի
Ամբողջ պետութեան: Եւ Աժդահակը,
Իմ դաշնակիցը զոյգ աչքի նըման,
Քեզ կը խնամէ և կը փայփայէ,
Եւ դու երջանիկ...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ո՛չ, ո՛չ, թագաւոր,

Այնտեղ յաւիտեան դըժբախտ կը լինեմ,
Ողջ կեանքըս այնտեղ կը լինի միայն
Վըշտերի մի շարք: Արեւը գըլխիս

Կերևայ խաւար: Սէր, յոյս, մըխիթար
 Օտար կը մընան տանջւած իմ հոգուն
 Կը կարճեմ օրերս ինչպէս տարագիր
 Թըշուառ և լըքեալ: Այնտեղ կը թըմրեմ,
 Ինչպէս մի ծաղիկ, պարարտ, մայրենի
 Հողիցըն հանւած: Այնտեղ կը թռչնեմ
 Եւ դեռ վաղօրօք կիջնեմ գերեզման:
 Ազալում եմ ես...

ՏԻԳՐԱՆ

Քո մերժումը, քնիւր,

Բարի հետեանք չէ կարող բերել
 Քո հայրենիքին: Այդպէս անպայման
 Նորան պաշտելով, անդիտակցարար դու վէրք կը բանաս
 Նորա սրբաի մէջ. մեր կապակցութիւնը
 Դու կը խորտակես, դու կը կործանես
 Բարեկամական մեր խախտւա կապերը.
 Իսկ այնուհետեւ այս անդորրութեան
 Եւ խաղաղութեան, որ վաստակեցինք
 Մենք հազարների թափած արիւնով,
 Կը փոխարինէ ճակատամարտի
 Բուռն փոթորիկ, կը իւր, կոտորած.
 Մեզ այնուհետեւ գուցէ այցելեն. (լռութիւն)

(Տիգրանունին լալիս է)

Իսկ ընդունելով՝ դու կամրապընդես
 Մեր դաշնակցութիւնը. մենք երկողքեանս
 Կը զօրեղանանք և մեր անունը
 Աշխարհի բոլոր ծալքերում կը չիշի
 Ահով ու դողով: Մեր գըլուխները
 Մինչև իսկ եթերք մենք կը հասցընենք,
 Ինչպէս այն Աւագ և Կըրտուեր Մասիս
 Եւ հըռչակաւոր հըսարտ Հելլադան
 Իւր գոռողութեան դահիցը իջած,
 Ինչպէս մի ըսարուկ իւր տիրոջ առաջ

Կամ թէ կախարդած չար օձի նըման
Դողդոջուն լեզուով մեզ կը պաղատէ
Խընայել իրան: Ահա նամակը.
Լըսիր իմ հոգեակ:

«Յայտնի է քեզ, սիրելի եղբայր, որ սիրելիների բազմանալուց
աւելի շահաւէտ բան չը կայ մեր աստածապարգև կեանքում, նամա-
նաւանդ եթէ հօգոր, քաջ և բանիմաց են բարեկամները: Այսպիսով
արտաքին խռովութիւնները անկարող են յարձակել մեզ վերայ: Ուստի
այս բոլորը ի նկատի ունենալով՝ ես կամեցայ աւելի խորագոյն և հաս-
տատուն դարձնել մեր սէրը: (Տիգրանունին լալիս է):

«Բայց այս կը լինի երբ ինձ կնութեան կը տաս Հայոց մեծ օրի-
որդին, քո քրոջ Տիգրանունին, և եթէ կը բարեհաճէք, նա կը լինի
Թագունիների Թագունի: Ո՛ղջ եղբիւր, մեր սիրելի եղբայր և Թագակից:
(Լռութիւն) Ինչո՞ւ յուսահատ հեկեկում ես դու.

Եթէ դժուարին ծանրը է այդքան
Թողնել հայրենիք, թող լինի այնպէս,
Ինչպէս կամքըդ է, ըստիպում չեմ քեզ:
Երթամ ես ուրեմըն...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ըսպասիր եղբայր: Ասան ինձ, խընդրեմ
Միթէ մերժելով Մարաց արքային՝
Նորա զայրոյթը մենք կը յարուցենք.
Միթէ այսպիսով ձեր բոլոր կապերը
Կը քակեն բնաւ:

ՏԻԳՐԱՆ

Զը գիտեմ, քոյրիկ:

Իմ ասելիքը արդէն ասեցի:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Եթէ այդպէս է, եթէ մի կնոջ
Մերժումից միայն կախած է հաղար
Մարդկանց անողոք ճակատագիրը,
Ես չեմ կամենում... ես համաձայն եմ

Թող Աստածը տայ, որ փոշմանելու
Առիթ չ'ունենանք:

ՏԻԳՐԱՆ

Ծնորհակալ եմ, սիրելի քոյրիկ,
Անմահները տան, որ արտասուքը,
Որ ջերմ հոսանքով երեսդ թրջեց,
Լինէր առաջին վերջին արցունքը:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Երթամ Զարուհուն իմ վիշտը լացոնեմ.
Բայց թւում է ինձ, որ դու քըշում ես
Աքսորում հեռու ինձ օտար աշխարհ,
Որտեղից էլ դարձ չը կայ ինձ համար:
Կամ թըլում է ինձ, որ հեռանալով
Իմ հայրենիքից՝ վերջին հըրաժեշտ
Կեանքիս եմ տալիս. կամ թւում է ինձ,
Ինչպէս բանտարկեալ պիտի տւայտեմ
Ես շըղթայակապ, անյոյս, մոռացած:
Ո՛հ. այդ քո դէմքը թող չը մոռայի—
Ես համաձայն եմ. ես պարտաւոր եմ
Համաձայնեցնելու (Գնում է):

ԵՐԵՒՈՅԹ VI

ՏԻԳՐԱՆ (մենակ)

Ո՛վ հայր Արամազդ,

Դո՛ւ, որ աշալուրջ հեռեում ես միշտ
Իմ իւրաքանչիւր ձեռնարկութեան մէջ,
Այս անգամ, դարձեալ դու բարեխընամ
Ողորմած եղիւր: Քո գըթութեանը
Ապաւինում եմ ես այսուհետեւ—
Զըլինի զըղջման մի դառըն առիթ
Ինձ ներկայանայ անըսպասելի:
(Մտնում է Զարուհին Տիգրանուհու ձեռքիդ բռնած):

ԵՐԵՒՈՅԹ YII

ՏԻԳՐԱՆ, ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ, ԶԱՐՈՒՀԻ

ԶԱՐՈՒՀԻ

Քարասիրտ Տիգրան, մի՞թէ չեն շարժում
Քեզ այս խըղճուկի արտասուքները
Եւ հեկեկանքը, Թեակը ուր ես
Արել սոխակիս—

ՏԻԳՐԱՆ

Իսկ Տիգրանու հին

Մի՞թէ, նա այնքան փոփոխամիտ է:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Ո՛չ, ո՛չ, թագաւոր, այդպիսի կոչման
Արժանի չէ նա:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Իսկ ես ասում եմ

Թէ երկու աչքով էլ սա կոյր լինի...
Մաշաճ ու փրտած այն ալեւորին
Կրնութեան տալու մենք աղջիկ չունինք,
Եւ թողնելու չեմ...

ՏԻԳՐԱՆ

Եթէ շօշափեն

Կրնոջ պատիւը, թող նա չը թողնէ.
Եթէ իւր կրթօքից կաթնակեր մանկան
Գան, յափըշտակեն, թող նա չը թողնէ.
Բայց թէ յղացած խանգարես գործը
Որ պիտի աճէ մեր ամբողջ ազգի
Եւ բարգաւաճման և բազդի համար,
Միենոյնը չէ ամպերին ասես—
Յըրւեցէք, ամպեր, ձեր անձրևները

Պիտանի չեն մեզ, երաշտութիւնը
Համատարած միշտ թող թաղաւորէ
Աշխարհիս վերայ, թող ամենեին
Ջրնջւենք սովամահ:
Բայց թէ քաղցր է ձեզ համար այդքան
Տեսնել մարդկային արեան վրտակներ—
Արէք ինչ կուգէք, և ես այլ ևս
Հեչ մի գործ չունեմ ձեզպէս ինքնասէր
Եւ անհեռատես կանանց սրբոյ հետ:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Մի յուզւիլ այդպէս,
Սիրելի եղբայր: Ես պտուիրել եմ
Արդէն պատրաստուն ինձ ուղեկցելու
Իմ նաժիշտներըս: Նոքա ինձանից
Բաժանւելու չեն, ես էլ — նոցանից:
Եւ կուղեորւենք հէնց նոյն իսկ այսօր:

ՏԻԳՐԱՆ

Ո՛չ. դեռ քանի օր մենք պիտի տօնենք...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Գալիք վիճակիս անյայտութիւնը
Ինձ տասնապատիկ ծանրը է թւում
Քան իմ վիճակը: Ես կամենում եմ
Շուտով հանդիպել նորան:

ՏԻԳՐԱՆ

Քոյրիկըս...

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Վրճաճ եմ, այո, ես այսօր կերթամ:

ՏԻԳՐԱՆ

Բարի ձանադարհ: Ուրեմն երթամ
Հաղորդեմ այս լուրը և հրամայեմ
Ըսկսեն խնճոցք և խըրախճանիք
Շնորհաւորելու ձեր հարսանիքը: (Գնում է):

ԵՐԵՒՈՅԹ ՎՄՄ

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ, ԶԱՐՈՒՀԻ

ԶԱՐՈՒՀԻ

Այդ ի՞նչ ես անում դու, Տիգրանուհի,
 Երևակայիր ձի է լինելու քո ամուսինը,
 Մերացած, մարած այն զառամեալը,
 Խոր կընճիռները արդէն ծալել են
 Նորա երեսին: Նա գերեզմանի
 Մօտին է կանգնած: Միամտաբար
 Ինքըդ քո կեանքով դու մի աւերի
 Երջանկութիւնըդ, Փոխիւր վըճիռըդ,
 Ես կարծում էի հընարաւոր է
 Դարևոր սօսին արմատով կորդել
 Իւր պարարտ հողից, բայց Տիգրանուհուն
 Անհընարին է պոկել ջըլատել
 Իւր հայրենիքից:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Բաղդէի հարւածը

Միշտ անտանելի, ծանրը է թըւում,
 Երբ զայիս է նա անգուշակելի,
 Որքան էլ թեթեւ լինի հարւածը,
 Ես արդէն հաշուում եմ վիճակիս հետ:
 Կ'երթամ:

Կ'երթամ, բայց այնտեղ ուր ոչ մի բան
 Ինձ չէ գրաւում, ես այնտեղ կապրեմ
 Երևակայութեան մի ճոխ աշխարհում,
 Որ բնաւ ըստոր չէ այս իրական
 Առօրեայ կեանքից: Իմ հայրենիքի
 Սիրելի պատկերը կը ներկայանայ
 Առաւել շրջեղ, փայլուն գոյներով.
 Յարատե կարօտը կը բազմապատկէ

Իսկական արժէքն առարկայի:
Բայց թէ անհրաժեշտ է երբեմնապէս
Յընորքըն էլ իրականանան,
Պը տանեմ ինձ հետ հեռու Մարտտան
Յիշատակներ իմ հայրենիքից:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Լըսիր ինձ, հոգիս:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Անգին Զարուհի, աղաչում եմ ես—
Զուր մի աշխատիլ դու ինձ համոզել—
Տիգրանին արդէն ես խօսք եմ տւել:
Վամայ, ակամայ ես պէտք է երթամ:
Ես չեմ կամենում
Իմ անձնական նեղ վայելքի համար
Սիրելի ազգըս հասցընել անկման:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Անմեղ, միամիտ մի՛ լինիր այդքան,
Քո մի հատ խօսքից չէ կարող կորչել
Ամբողջ ժողովուրդ: Քեզ ինչ ասում եմ,
Դու նորան լըսիր--տըւած խոստումըդ
Ետ կառնես շուտով:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Երբէք, Զարուհի,
Երթանք պատրաստենք: Այդպէս վէճերով
Միայն իրար սիրտ մենք կը պըղտորենք:

ԶԱՐՈՒՀԻ

Քո յամառութիւնը Տիգրանուհի,
Նոր չէ ինձ յայտնի: Գընանք ուրեմըն:

(Գնում են):

Տեսարան Գ.

Առաջին տեսարանի պատկերը

ԵՐԵՒՈՅԹ IX

ՏԻԳՐԱՆ, ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ, ՊԱՆԱՏԱԿԱՆՆԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ (մտնելով)

Բոլորիդ համար թանկագին հիւրեր
Ուրախալի լուր բերում եմ ահա,
Մեր քոյրըն արդէն համաձայնել է,
Նա խնդն և եթ կը դաջ այստեղ:

ԲՈՒՈՐԵՔՆԱՆ

Կեցցէ Տիգրանուհի:

ՏԻԳՐԱՆ

Բայց նա ինձ յայտնեց իւր ցանկութիւնը
Հենց այսօր և եթ
Ճանապարհ ընկնել դէպի Մարաստան,
Էլ մընալ այստեղ տօնախմբելու
Արքայալայել իւր հարսանիքը
Կըտրակի մերժեց: Թէ ինչո՞ւ է նա
Այդպէս կամենում, իւր զաղտնիքն է դա —
Նորա վրձիւը քաջ յայտնի է ինձ,
Հակառակ է ձեր և ժողովրդիս
Եւ մեր ամենիս ցանկութիւններին:
Բոլորեքեանքս
Մենք կուզենայինք դեռ երկար խընդալ
Եւ ուրախանալ տարաբախտաբար
Նա չէ կամենում:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Հազար բերան փնտք բարձրեալներին,
Իմ ուրախութեան էլ չը կայ սահման
Եւ հաստատ զիտեմ— իմ տիրոջ համար
Աչքի ազիզ լոյս ես պիտի դառնամ:

ՏԻԳՐԱՆ

Սենեկապետին այստեղ կոչեցէք
(մտնում է սենեկապետը)
Խընճոյքի համար պատրմատ է արդէն
Բացօդեայ, կանաչ մեր ճեմեկիքը:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ

Շատ շուտով պատրաստ կը լինի արքայ:

ՏԻԳՐԱՆ

Գընան ուրեմն: (Սենեկապետը գնում է)

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Կարող թաղաւոր, ես, նւաստ ծառայ,
Քո ոտների տակ այս չընչին փոշին,
Դարձեալ մի խընդրանք պիտ մատուցանեմ
Իմ թաղաւորից և ձեր դաշնակցի:
Նա ազաւում էր

Յանուն ձեր վրեժի եղբայրսիրութեան,
Մեծ օրիորդին ուղեկցել մինչև

Մայրաքաղաքը, մեր Եկրատանը:

Խըստապահանջ մի հըրովարտակով

Հըրամալած է ամեն մէկի տան —

Հարուստ լինի նա թէ յեւին աղքատ—

Իւրաքանչիւրի

Տանիքից զորգեր, կապերաներ կախել,

Եւ, քաղաքային դարպասից ըսկսած

Մինչև արբունիք, բոլոր փողոցներն

Մածկել զորգերով և կապերաներով

Օրինազանցը պիտի գըլխառուի
 Իսկոյն, անյապաղ՝ Մեր առաջ կենեն
 Դիմաւորելու և Աժդահակը,
 Եւ աւագանին և զօրայանները
 Եւ խոնարհ ծառադ այս նըպատովով
 Արդէն բերած է երկուսիդ համար
 Քաղաւորական ասպանողիցը
 Ամենաբնտիր մի զոյգ երիվար.
 Որ «արքայական աչքեր» են կոչում
 Կամ թէ «հրեղէն բնաւոր ձիեր»:

ՏԻԳՐԱՆ

Շնորհակալ եմ —

Եղբայրական սէր և պարտքըն անշուշտ
 Ձեզ հետ կը տանեն ինձ մինչև Հայոց
 Մարաց սահմաններն և միայն այդքան.
 Իսկ այնուհետև «բարի ծանապարհ»
 Այնտեղ մաղթելով, ես դէպի գահըս
 Կը վերադառնամ, ուր ինձ կը կոչեն
 Բազմաթիւ հոգսերն կառավարութեան
 Ձի լինիլ քոյրըս, որին ես վրստահ
 Ըստանձնում էի իմ երկըրների
 Ղեկավարութիւնն, չը կայ արժանի
 Իմ տեղակալըս, որ ինչպէս արթուն
 Աչքաբաց արծիւ, սիրով պահպանում
 Եւ խընամում էր իմ ժողովուրդըս,
 Երբ պատերազմի բուռն մըրըրիկը
 Յափըշտակում էր ինձ իմ զահոյքից.
 Այլ և չը կայ իմ Տիգրանուհին...
 Իմ հաւատարիմ աթոռակիցը:

ԵՐԵՒՈՅԹ X

ՏԻԳՐԱՆ, ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ, ԶԱՐՈՒՀԻ, ՊԱԼԱՏԱԿԱՆՆԵՐ ԵՒ ՆԱԺԻՇՏՆԵՐ

ՏԻԳՐԱՆ

Ահա իմ քոյրը և քո տիրուհին

ԽՈՐՀՐԳԱԿԻՑ (ՂԼԽԻ ՍՂՄԵՆ ԺԵԿԱՅԵ)

Զեր խոնարհ ծառան

ՏԻԳՐԱՆ

Յարգելի ծերուկ, դու, որ իմ քրոջ առաջնորդն ես,

Մինչև եկբատան ես քեզ եմ յանձնում

Սորան իմ ամբողջ եղբայրական սէրըն,

Իմ եղբայրական ամբողջ գորովը:

Անգին գոհար չեմ խըլում իմ թագից

Քո ձեռը տալիս, այլ կրթքիս տակից

Սիրտըս եմ պոկում և քեզ եմ յանձնում:

Իմ սրտից աւելի եմ ուզում սորան...

Խընամես սորան: Որպէս սիրելի,

Պաշտելի էր սա իւր հայրենիքում,

Նոյն սէրը դարձեալ և նոյն յարգանքը

Պիտի վայելէ ձեր հայրենիքում:

ԽՈՐՀՐԳԱԿԻՑ

Մեր ասուածները մեզ լինեն վրկայ,

Ինչպէս դիցուհուն մենք պէտք է պաշտենք

Մեր մեծ Տիրուհուն-նոյնպիսի խորին

Զերմեռանդութեամբ և պատկառանքով

Նորա ըզգեստի վեշից կը համբուրենք,

Ինչպիսի խորին երկիւղածութեամբ

Մենք մօտենում ենք սուրբ ատուշանի

Վառ զոհարանին և համբուրում ենք

Նորա մի քանդակ կամ մի դրւագը:

Մեր թագաւորի զոյգ աչքը մի կողմ

Եւ դո՛ւ, թագուհի, միւս կողմ մեզ համար
 Մենք բոլորեքեան հըլու հըպատակ,
 Հընազանդ ենք քեզ, քո սուսերի տակ
 Մեր պարանոցը, քո ձեռին դարձեալ
 Մեր ողորմութիւն:

ՏԻԳՐԱՆ

Սիրելի քոյրիկ:

Օ, ինչու սիրուն այդ ծաղկափունջը
 Թըրջում ես այդպէս քո արտասուքով
 Վերջին անգամ դու մեր շըրջանում—
 Եւ այն էլ այդպէս: Միթէ սիրելի
 Քո հայրենիքին և քո եղբորը աղի արտասուք
 Դու պիտի թողնես վերջին յիշատակ:
 Գոնէ մի անգամ խընդադէմ նայիր
 Մեզ վերայ, քոյրիկ: Քո այդ թախիծը
 Բոլորիս վերայ թախիծ է ընդուն:
 Տես բոլորեքեանըն էլ կորագըլուխ
 Մըխիթարանան ձայնիդ են կարօտ:

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Աղաչում եմ ես, ինձ չը մոռանաս
 Սիրելի եղբայր: Եւ դու, Ջարուհի,
 Եւ դուք, յարգելի իմ ազգականներ,
 Իսկ ես բոլորիդ պատկերն այստեղ կը պահեմ
 Այստեղ իմ սըրտում մինչև իմ մահը:

ԽՈՐՀՐԴԱԿԻՑ

Թագուհի,

Թէ իմանայիր, ինչ լպքանչելի,
 Դիւթական աշխարհ դու պիտի երթաս,
 Կամ ինչ փառահեղ մի յասպարէզ է
 Առաջիդ բացում, դու լալու տեղակ
 Թւեր կուգէիր արագ թլուխէքով
 Դէպի այն աշխարհը սըլանալու:

Կը տեսնես շուտով և ինքըդ անձամբ
Դու կը հաստատես այն՝ ինչ խօսքերով
Դըժարանում է պատկերացընել
Քո խոնարհ ծառան:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ (մտնում է)

Խընճոյքի համար արդէն պատրաստ է
Բոլորը, արքայ:

ՏԻԳՐԱՆ

Ուրեմըն երթանք,

Սիրելի հիւրեր:

(Գնում են):

(Կը շարունակի)